

Távolság az Ararattól - Örmény kultúra a Kárpát-medencében
A Budapesti Történeti Múzeum kiállítása a Vármúzeumban
Szakmai beszámoló

A kiállítás helyszíne: Budapesti Történeti Múzeum, Vármúzeum, földszinti időszeri kiállítóter.

A kiállítás időtartama: 2013. április 5. - szeptember 15.

A konferenciával és tanulmánykötettel bővített kiállítási-tudományos projekt a Budapesti Történeti Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár és a lipcsei Egyetem GWZO Kelet-közép-európai Történeti Intézete (Geisteswissenschaftliches Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas) együttműködésében jött létre. Finanszírozását döntően a Nemzeti Kulturális Alap támogatása biztosította, s ugyanakkor a Kultúrgyminisztérium is segítette a rendezvényt, az ismert örmény-magyar külpolitikai problémák miatt. Ez utóbbi viszony javításában a projekt pozitív szerepet játszott, amelyet abban lehetett lemérni, hogy az örmény fél a több hónapos teljes diplomáciai elzárkózás után beleegyezett Anahit Simonyan, a jereváni Örmény-Magyar Kulturális Társaság vezetőjének hivatalos részvételébe az eseményeken.

Kiállítási koncepció

Kiállításunk gondolata néhány éve Kovács Bálint armenológus és az Országos Széchényi Könyvtár egymásra találásával indult, abból az alkalomból, hogy Velencében 500 éve, 1512/1513-ban kinyomtatták az első öt örmény könyvet. 2011-ben azután a téma kibővült a Kárpát-medencei örmény kultúra teljes területére, s a Budapesti Történeti Múzeummal való együttműködés eredményeként a Vármúzeum földszinti időszeri nagy kiállítóterében került megrendezésére a jelen kiállítás.

A Kárpát-medencében nagyobb számban a 17. században vándoroltak be örmények, akik először Erdélyben Szamosújváron, Gyergyószentmiklóson, Erzsébetvárosban, Csíkszékperjizsen telepedtek le. A későbbi századokban az egész Kárpát-medencében létre jöttek diaszpóráik, amelyek a szilőföld örökségét az itt talált kultúrával ötvözték. Városaik, épített örökségük, művelődésük, könyvkultúrájuk és az általuk létrehozott sajátos műalkotások mind-mind érdemesek arra, hogy a szélesebb hazai és külföldi közvélemény és a kiállításlátogatók is megismerjék. Ugyanakkor a Kárpát-medencei örmény kultúra eddig jórészt rejtve maradt a tudomány előtt is, így a kiállítás létrehozása egy, a lipcsei Egyetem GWZO intézete által is támogatott tudományos programmal társult, amelynek fő eredménye a kiállítás megnyitáskor rendezett nemzetközi tudományos konferencia volt. (OSZK, 2013. április 5.)

Műtárgyak összeállítása, kölcsönzése

A kiállítás műtárgyai részben magyarországi köz- és magángyűjteményekből, részben Erdélyből, a Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekséghez tartozó örmény katolikus plébániák gyűjteményeiből kerültek ki. Ezért az Érsekség partnerintézményként működött közre a kiállítás megvalósításában, itt az egyik feladat a rendkívül rossz állapotú műtárgyak erdélyi restaurálásának megszervezése volt, ennek finanszírozására szintén az NKA-támogatás teremtett lehetőséget.

Erdélyi műtárgykölesönzés előkészítése: Bernád Rita, Emódi András, Hegedűs Enikő, Kovács Mária Márta, Mihály Melinda

Erdélyi kölesönzők:

Gyergyószentmiklós (Gheorgheni), Örmény Katolikus Plébánia
Szamosújvár (Gherla), Örmény Katolikus Plébánia
Csíkszépvíz (Frumoasa), Örmény Katolikus Plébánia

Magyarországi kölesönzők:

Budapest, Hadtörténeti Múzeum
Budapest, Iparművészeti Múzeum
Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum
Budapest, Néprajzi Múzeum
Budapest, Örmény Katolikus Lelkészség
Budapest, Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria
Nyíregyháza, Jóna András Múzeum
valamint magángyűjtők

Fényképek:

Bakos Agnes és Tihanyi Bence
BTM Kiscelli Múzeum Fotótára
Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ
Ministerul Afacerilor Interne, Arhivele Nationale, Serviciul Județean Cluj
Néprajzi Múzeum Ethnológiai Archívum
Szamosújvári Örmény Katolikus Gyűjtőlevéltár
valamint Balabayan Hari, Erős Zoltán, Mihály Melinda, Pakó László

Filmek: Tokodi Gábor István, Kali Kinga

Restaurálás

Mind az erdélyi, mind a magyar közgyűjtemények több műtárgyánál szükség volt restaurálásra, a restaurátorok névsora:

a Budapesti Történeti Múzeum Restaurátor Osztálya: Hernádi György, Józsa Júlia,
Lukács Balázs, Nuber Noémi, Ördög Edit, Papp Sándor, Péter Attila, Rácz
Szabó Katalin, Szabó Krisztina, Tereyné Toronyi Szilvia, Vecsey Ádám

az Országos Széchényi Könyvtár Kötészeti és Restaurátor Osztálya: Tóth Zsuzsanna,
Koppán Orsolya

valamint Balázs József, Bíró Rózsa, Hegedűs Ignác, Kiss Loránd, Kovács Petronella,
Mihály Ferenc, Nemes Feketes Erika, Orosz Katalin, Szatmáriné Bakonyi
Eszter, Alexandru Știrban, Tordai Zsuzsa

Műtárgyszállítás és biztosítás

A műtárgyakat Erdélyből a BTM kisbusza szállította, a Gyulafehérvári Érsekség kurija kísérte. A magyarországi műtárgyak szállítását ugyancsak a BTM szállította. Az oda- és

visszaszállítás, valamint a kiállítás időtartamára az erdélyi műtárgyakat az UNIQA biztosító biztosította.

A kiállítás megalósítása

A kiállítás a BTM Várnúzeuma földszinti időszerkezeti kiállítóterében valósult meg, kb. 400 m²-es alapterületen. A műtárgyakon kívül digitális képkereteken még több információt (műtárgyrészletek, régi fotók) tudtunk közölni a látogatóknak, valamint egy filmet is vetítettünk a kis vetítősarokban.

A kiállítást rendezte: Kovács Bálint és Pál Emese

A kiállítás intézményi koordinátorai: Farbaky Péter és Molnárné Aczél Eszter (BTM); Boka László (OSZK)

Kiállítási adminisztráció: Rist Edina, Kincses Attiláné

A kiállítás belsőépítészeti terve: Makk Attila belsőépítész

Grafika: Birtalanné Jankó Melinda

Térképek: Nagy Béla

Digitális képkeretek: Reterzi László

A kiállítást kivitelezte: a Budapesti Történeti Múzeum Üzemeltetési Osztálya, Korompay Olivér vezetésével, az Arkasz 2002 Kft, Pátkai Sándor vezetésével, valamint Bodnár Zoltán, Csáti Csaba, Gyürky László, Szilágyi Zsolt

Kiállításmegegyítő

A kiállítás az OSZK-ban 2013. április 5-6-án rendezett tudományos konferencia keretében a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében nyílt meg a Budapesti Történeti Múzeumban, amelyre április 5-én délután 4 órakor került sor. A BTM és OSZK intézményvezető főigazgatója után Dr. Stefan Troebst, a lipcei GWZO igazgatóhelyetese is beszélt, majd a kiállítást Németh Zsolt, a Kultúrgyminisztérium államtitkára és Drost Abgarijan, a Halle-wittenbergi egyetem professzora nyitotta meg. Megjelent Kövér László, az Országgyűlés elnöke is.

Közreműködött David Yenglibarian örmény harmonikaművész is.

A kiállítás látogatottsága és kísérő programjai

A 2013. szeptember 15-ig látható kiállításra 48 652 látogató volt kíváncsi. Számos rendezvény került szervezésre a kiállítással kapcsolatban a kiállítás ideje alatt. Tárlatvezetések és zenei programok zajlottak a Múzeumbok Éjszakáján, június 22-én, amikor is egy éjszaka alatt 7000-en látták a kiállítást. A Múzeumbok Majálisán (május 11.- 12.) gyerekprogrammal vártuk a kiállítás iránt érdeklődőket. 2013. május 21-én a sajtókávéház vendégei tekintették meg a kiállítást vezetéssel. A katalógus bemutatója 2013. szeptember 16-án zajlott. Ekkor még megtekinthették az érdeklődők a tárlatot. Szakmai napot is tartottunk múzeumi kollégák számára a kiállításon és közel 30 alkalommal zajlott tárlatvezetés. A kiállításához múzeumpedagógiai programot is kínáltunk iskolások számára az etnikumok Budapest területén témában. Erre négy osztály jelentkezett a kiállítás nyitvatartási ideje alatt.

A kiállítás ismertetése nyitva tartási ideje alatt az aktuális kiállításoknál, jelenleg a következő linken található meg:

http://www.btm.hu/?q=ormeny_var

A kiállítás záróeseménye

A kiállítás záróeseményére 2013. szeptember 16-án hétfőn szintén a Budapesti Történeli Múzeumban került sor, a BTM, az OSZK és a Magyar Régészeti és Művészettörténeli Társulat közös szervezésében.

Elsőként az OSZK által kiadott, Kovács Bálint és Pál Ernese által szerkesztett tanulmánykötet-katalógus könyvbemutatójára került sor, amelyet Óze Sándor irodalomtörténész professzor és Terdik Szilveszter művészettörténész ismertetett. Ezután került sor a kiállítás szakmai záró vezetésére, amelyet a két kurátor tartott.

A kiállítás támogatói

Fő támogató: **Nemzeti Kulturális Alap**

Egyéb támogatók:

Leipzig Centre for the History and Culture of East Central Europe (GWZO)

Federal Ministry of Education and Research (BMBF), Berlin

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Fővárosi Örmény Önkormányzat

Budapest Főváros II. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat

Budapest Főváros Ferencvárosi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat

Budapest Főváros XII. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat

Budapesti Tavasz Fesztivál

Budapest, 2013. november 12.

Farkas Katalin

Dr. Farkas Péter
főigazgató-helyettes
Budapesti Történeli Múzeum

-1-